Ч. 46. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 10. листопада 1929. Рік XXXI.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації:
„Свобода“, Львів, Ринок 10, ІІ. пов.

Телеф. Редакції: 29-41.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Друкарні: 29-26.

Що нам потрібне?

Прочитайте яку будь українську ґазету напряму націоналістичного, соціялістичного, комуністичного чи якогось иншого посереднього напряму: у кожній найдете одне й те саме — тяжко жити нашому народови. Пригадують народови те, що він сам переживає на власній шкірі. І на що це? — міґби хтось подумати. Адже переживаючи лихо, нарід і без писання знає про нього, знає, що йому погано і що з дня на день стає ще гірше. А воно так і не так. Бо по правді, то кожний знає свою біду і за тією бідою не бачить біди у другого. Кожний по свойому міркує, як то вилізти з біди і не находить ради. І це є зовсім зрозуміле. Бо теперішня біда в людей не є випадковим нещастям одиниць. Теперішня біда одиниць має спільне джерело; вона випливає з тієї біди, яку створюють умовини для цілого народу.

Зрозуміти це не є маловажним. Навпаки: коли весь нарід, коли кожна одиниця в народі це зрозуміє, то щойно тоді можна надіятись на направу лиха. Чому? — Бо зрозуміння того, що лихо одиниць має своє коріння в лихові всього народу, є підставою для того, щоби позбутися лиха. Коли в чираку не добути й не витиснути коріння, то він не загоїться. Також і з народнім лихом: коли не дібратися до його коріння, то трудно надіятися його позбутись. Є це зовсім проста річ, але її треба в народній справі розуміти.

Коли ґазети пишуть про лихо народу, то не на те, щоби люде бідкали над ним, а інколи може й заливали горе чаркою. Це не поможе. Пишеться про лихо цілого народу, щоби кожний зрозумів, що до того лиха не можна братися кожному з окрема своїми міркуваннями. Бо раз те лихо має коріння в умовинах цілого народу, то до нього треба й братися силами цілого народу. І це й є ціллю ґазет,коли вони пишуть про народнє лихо, яке, як кажемо, нарід відчуває на власній шкірі.

Правда — не кожна ґазета дає однакову раду на, те, як нарід мусить боротися зі своїм лихом. Одні радять шукати рятунку у світовій революції, инші у тієї влади, що тепер на Рад. Україні, ще инші готові просто задовольнятися панськими охлапами. Але над цим не будемо тут остановлятися. Наш нарід знає ціну таким знахорям і їх теревеням, прислухуються ще лиш невеличкі горстки людей забитих ріжними знахорськими штучками. Ходить про здоровий пень нашого народу; ходить про тих, які знають хто вони і яка ціль народу. Ці в першу чергу мусять собі ясно усвідомити, що потрібне для успішної боротьби з лихом. Отже — що потрібне?

Колись славний Наполеон сказав, що для ведення війни потрібні три річи: гроші, гроші і ще раз гроші. Тепер часто почуєте, що для ріжних потреб народу потрібні також три річи: праця, праця і ще раз праця. А ми кажемо, що лікарством на наше лихо є лиш орґанізація, орґанізація і ще раз орґанізація!

Погляньмо в нашу історію давних і близших літ: при кожній нашій невдачі ми обовязково зустрінемо брак орґанізації. А це є найбільший брак в народньому житті. Бо можна тяжко працювати, можна мати і гроші, а коли до того не буде доброї орґанізації, то все нічого не варта. І навпаки: коли нарід має добру орґанізацію, то матиме й доцільну працю і потрібні засоби, отже й гроші.

Через це й тепер: і тут в нас тонко і там рветься; і з чужими тяжко справлятися і зі своїми не можна собі дати ради, а ми кличемо: скріплюймо нашу орґанізацію! Бо хай ми ще й ще стратимо, то безумовно все в майбутньому собі поправимо, коли будемо добре зорґанізовані. Народнє лихо вимагає боротьби з ним цілого народу, а цілий нарід може з лихом боротися лиш при помочі орґанізації.

Члени Українського Національно-Демократичного Обєднання! На всі болі, на всі недуґи, на всі зазіхання на права нашого народу відповідайте скріпленням і поширенням нашої орґанізації.

За діловий патріотизм.

Крайня пора, пропадаємо, на рятунок і т. п. кличі чуємо, читаємо — а всі вони звернені до українського громадянства. Кличе так одна, друга, чи десята всенароднія установа. Якась часть громадянства вислухає чи прочитає ці кличі, мала часть признає їм в дусі слушність, а тільки дуже малий відсоток відповість на них ділом.

Передількома літами звернувся був вожд італійського народу Мусоліні з покликом, щоби італійці переводили національну складку на сплату загpаничних довгів Італії. Він хотів визволити свою батьківщину від важкого тягару загpаничних довгів і звільнити свій нарід з під панування чужих фінансістів. Своїм зазивом зазначив Мусоліні, що це можна зробити тільки власними силами, тільки спільним, важким зусиллям цілого народу. Хто хоче бути економічно незалежним, хто хоче бути паном в господарській ділянці, той мусить власними силами увільнитися з під чужого впливу і панування. Це обовязує навіть і у власній державі, бо власна державність не хоронить перед господарським поневоленням, як це бачимо і зараз на богатьох народах.

Цей зазив вожда італійського народу не пройшов безслідно. Протягом лише двох чи трьох тижнів зложено пять міліонів долярів. Зложено, бо складали багаті і бідні, селяне, робітники й інтеліґенція, складав кождий, хто почував себе сином італійського народу. Зваживши, що італійський нарід не належить до народів багатих, що в Італії панує велике перенаселення, то мусимо признати, що це був дійсний, діяльний патріотизм. І тоді преса цілого світа була захоплена, була повна похвал та подиву для італійського народу — цього народу, який перед десяти роками кервавився за своє повне обєднання. Як колись зі зброєю в руках, так і в часі миру всі італійці зрозуміли вагу хвилі і сповнили свій дійсний патріотичний обовязок в боротьбі за своє економічне визволення.

Так проявлявся у італійського народу діяльний, дійсний патріотизм і так розуміє його нарід, що хоче жити своїм власним життям. Італійці дали ще один доказ на це, що сильна воля, вперте хотіння, непоборима бажання — це зброя, перед, якою ніяка сила не встоїться.

А гляньмо тепер, як представляється ця справа у нас? Ми при кождій нагоді віддаємо тіло і душу за народ, ми на кождому кроці маємо повну губу патріотичних фраз, а де є діла, які відповідали би тому нашому патріотизмові?

Лунали і лунають кличі — заклики Рідної Школи, Просвіти, Українських Інвалідів та інших загально національних установ — ратуйте, не давайте загибати, бо ваші жертви, ваша поміч це передумова існування наших загально-національних установ.

Правда ми бідні, зруйновані; алеж і італійці не багаті. А німецький нарід, що перед десяти роками найшовся був, як здавалось, у безвихідному положенні?

Німеччина мусіла зобовязатись платити побідникам такі суми, від яких голова крутиться. Та одні і другі, італійці й німці затиснули зуби, вірили тільки у свої власні сили, знали, що від нікого посторонного підмога не прийде, не критикували сліпо і не докоряли собі взаїмно, — і побідили! Побідили тому, бо було і є у них це чудотворне зілля, яке дає побіду, а іменно — високо розвинене національне почуття, себто сліпа любов та пошана до свого і вчинки, які виходили з того їх почуття.

Крайня пора і нам здати собі ясно справу з нашого теперішнього положення, крайня пора і нам закинути голословний патріотизм, а проявити патріотизм дійсний, діловий, а тоді не страшні нам ніякі ворожі наступи на наш національний орґанізм. **Василь Бачинський.**

У великі роковини.

Святочно споминало українське громадянство у Львові в день 1. листопада ц. р. великі історичні події сперед одинайцятьох літ. Тисячі народу зібралися перед полуднем в церквах св. Юра і Преображенській, де відправили торжественні Служби Божі, — в першій о. пралат Войнаровський, в другій епископ Будка в окруженню численного духовенства. Відспівано церковно-народній гимн „Боже великий, єдиний“.

В год. 5. вечером відбулася в церкві св. Юра панахида за поляглих. Церква і ціле подвіря заповнились непроглядною масою народу, що прийшов поклонитись тіням народніх борців. Ґарну патріотичну промову виголосив о. пралат Куницький, співав хор „Сурми“. По виході з церкви зібрані відспівали національний гимн і стрілецькі пісні. Свято скінчилося спокійно, хоч на площі перед церквою було повно поліції.

В домівці Краєвої Народньої Канцелярії відбулося того самого дня в полудне святочне засідання Центрального Комітету Українського Національно-Демократичного Обєднання при участи послів, сенаторів і членів партії. Засідання відкрив о. пралат Куницький, а ред. В. Мудрий виголосив реферат, присвячений великим роковинам.

Подібні святочні поминки відбулися в Перемишлі, Бережанах, Перемишлянах. Станиславові, Тернополі, Коломиї, Стрию та в інших містах і селах.

Wyciąg z protokołu wspólnego z dnia 24. X. 1929 r. Sąd okręgowy XXIV. wydział karny we Lwowie w sprawie karnej Pr. 367/29 na posiedzeniu niejawnem w dniu 24. października 1929 r. po wysłuchaniu zdania Prokuratora okręgowego postanawia: a) zatwierdzić po myśli przepisu z art. 76. rozp. Prez. Rz. P. z dnia 10. maja 1927 r. Dz. U. Rz. P. Nr. 45. poz. 398. dokonane dnia 16. października 1929 r. przez Starostwo Grodzkie we Lwowie zajęcie druku pt.: „Swoboda“ Nr. 43. z dnia 20. października 1929 r. z powodu artykułów pt.: „Potreba chwyli“ w całości, 2) „Kudy idut podatkowi hroszi?“ w całości — zawierających znamiona występku z §§. 302. i 300. uk., b) zakazać po myśli przepisu z art. 77. cytowanego rozporządzenia rozpowszechniania powyższego druku, c) natomiast uchylić po myśli przepisu z art. 78. cytowanego rozporządzenia zajęcie — o ile ono dokonane zostało z powodu umieszczenia w tym druku artykułu pt.: „Chto zadowołenyj“ w całości jako niezawierającego w swej treści jakigokolwiek czynu karygodnego. Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie pod rygorem następstw przewidzianych w art. 60 tegoż rozporządzenia. — Przewodniczący: J. Hawel, wr. Protokulant: Z. Kulczycki, wr. Za zgodność: Müller,st. sekr.

Sąd grodzki miejski Oddz. XXXIII. karny we Lwowie, dnia 16. października 1929. U. XXXIII 596/29. Odpis. W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej Sąd grodzki miejski Oddz. XXXIII karny we Lwowie przez Sędziego okręg. Młynarskiego w obecności protokolanta Szporluka po przeprowadzeniu rozprawy głównej dnia 16. października 1929. we Lwowie przeciw osk. Oleksie Kuźmie na skutek oskarżenia Prokuratora o wyst. z art. 1. ust. 1 i 3 rozp. z dnia 10/5. 1927. Nr. poz. 399. Dz. U. R. P. popełniony w ten sposób, że przez ogłoszenie w lipcu 1929 . we Lwowie Nr. 28. czasopisma „Swoboda“ w art. p. t. „Jak projszły strilecki pomynki w Towsteńkim“ rozpowszechniał drukiem o działalności Władz państwowych a mianowicie Policji Państwowej wiadomości świadomie nieprawdziwe przekręcone a mogące przynieść szkodę państwu i wywołać niepokój publiczny wydał dnia 16. października 1929. następujący wyrok: Osk. Oleksa Kuźma lat 54, rel. gr, kat. ur. w Peczenji ad. Bóbrka, żonaty 1 dziecko, czyta i pisze, bez majątku, syn Michała i Katarzyny, odpowiedzialny redaktor czasopisma „Swoboda“, zam. we Lwowie Rynek 10. niekarany, winien jest, że przez ogłoszenie w lipcu 1929. we Lwowie w numerze 28. czasopisma „Swoboda“ z dnia 7. lipca 1929. w art. pt. „Jak projszły strilecki pomynky w Towsteńkim“, jako odpowiedzialny redaktor rozpowszechniał wskutek niedbalstwa drukiem o działalności Władz Państwowych a mianowicie Policji Państwowej wiadomości nieprawdziwe i przekręcone a mogące przynieść szkodę Państwu i wywołać niepokój publiczny. Czynem tym dopuścił się występku z art. 2 rozp. z dnia 10/5 1927. Nr. 45. poz. 399 Dz. U. R. P. i za to skazuje się go po myśli art. 2 rozporządzenia z dnia 15/5. 1927. Nr. 45. poz. 399. Dz. U. R. P. przy zastosowaniu § 266 uk. na grzywnę w kwocie 50 zł. którą w razie niesciągalności zastąpi kara aresztu zwykłego przez 2 dni a po myśli art. 62 ust. z 18/3. 1924. Nr. 28. poz. 284. Dz. U. R. P. na ponoszenie kosztów sądowych w kwocie 5 zł. oraz po myśli art. 558. Kpk. na ponoszenie kosztów postępowania karnego. Zarazem po myśli art. 38. i 81. rozp. z 10/5. 1927. Nr. 47. poz. 398. Dz. U. R. P. orzeka się konfiskatę numeru 28. czasopisma „Swoboda“ z dnia 7. lipca 1929. co do której zarządzenia przypisano art. 41. rozp. z 10/5. 1927. Nr. 47. poz. 398. Dz. U. R. P. po uprawomocnieniu się tego wyroku wydane zostaną. Młynarski w. r. Szporluk w. r. Za godność:

(pidpys neczytkyj).

Що про нас пишуть?

Наші справи цікавлять не лише нас самих. Ми знаємо, що українськими справами починають що раз більше цікавитися політики наймогутніших держав світу; українська справа набирає щораз більше великого міжнародного значіння. Звичайно, коли в дальшому світі нами цікавляться, то тим більше турбуються нашими справами наші найблизші сусіди. Отже цікавляться нами і пишуть про наші справи в своїх ґазетах і поляки. З ріжних їх голосів перепишемо дещо з львівської „Газети Поранної“ з дня 2. листопада ц. р.

„Ґазета Поранна“ займається нашою народньою працею за останніх одинайцять літ і поміщує в тій справі статтю з таким заголовком: „Білянс одинайцятьліття. 1. листопада в українському таборі. Під гаслом нових проб. Треба глянути дійсности у вічи“. У тій статті читаємо (передруковуємо виїмки дословно з підкресленнями „Газети Поранної“):

„Вся українська преса присвячена сьогодня споминам про **той 1-ий листопад, коли то „порив народу вичарував чудо незалежности“**, короткої бо короткої, але дійсної“.

„...Поза вишукуванням в десяте з черги політичних і мілітарних причин невдач, снується зі всіми недоговореннями, які спричиняє цензура, **думка і воля повторення листопадової проби** серед кориснійших умовин. Коли тоді не вдалося, то з поразки треба витягнути лиш одне: **скарб досвіду.** Треба збудувати те, чого брак заважав тоді, приносячи упадок. Треба усунути з народньої психіки, зі системи внутрішньої організації те, що показалося в кількамісячній практиці відемним і шкідливим“.

„...Під гаслом підняття нової спроби **кипить праця на всіх полях:** освіта, політика, господарська організація. Можна би це дійсно величезне зусилля замкнути в двох словах: консолідація і скріплення“.

„В імя консолідації працюється без устанку над справою, якій з нашого (польського) боку треба присвятити найпильнішу увагу, над **знищенням ріжниць,** які витворили кордони останніх 100 літ, або які підтримують теперішні кордони. Мимо ріжних перешкод постійно пливе з „Малопольскі Всходней“ струя народнього освідомлення на північ, на **Волинь і Полісся,** і на південь на Підкарпатську Русь. Навязується звязок з „русинами“ Буковини. Підземними каналами відновлюються такі живі і безпосередні в роках 1918 і 1919 звязки з надніпрянською Україною. Засаду „соборности“ або органічної єдности землі від Сяну по Дон найдокладніше припильновує вся українська преса. Бо всюди вже здають собі з того справу, що духова єдність, якої не було в листопаді 1918, що вирівнання і живе національне почуття є **умовою, від якої залежить здійснення великої цілі“.**

„...Треба бути сліпцем і зовсім не знати нічого з обсягу того, чого може навчити історія, щоби легковажити це, правда, мирне, але **послідовне зростання і скріплювання української сили,** кристалізацію всеукраїнської державної думки“.

„...Ніхто (з поляків) не трактує поважно того, що **українська організаційна праця, яку виконується під кличем власної державности, є елементом реальним, що будує силу, яка колись противставиться нам з цілою нагальністю і яку будемо (поляки) мусіли ломати, коли не схочемо капітулювати“.**

„Мимо розвіяння власної державної організації українці замикають сьогодня білянс одинадцятьліття **великим, ефектовним плюсом“.**

Оцінюючи так наші справи, „Газета Поранна“ нарікає, що подібної праці на наших землях не виконують поляки.

На соймовому вулькані.

Сутичка двох маршалків.

В польському соймі зайшли події, що ще більше причинилися до загострення відносин між законодатною владою (соймом і сенатом) і виконуючою (урядом). Між представниками обох цих влад, соймовим маршалком Дашинським і маршалком Пілсудським прийшло до гострої сутички, що наробила великого шуму в цілому світі і кинула яркe світло на внутрішнє політичне положення в Польщі.

В четвер, 31. жовтня в 4. год по полудни мало зачатися перше повакаційне засідання сойму, на якому уряд мав зголосити проект закона про новий державний буджет, а опозиційні клюби готовились виступити з внесенням на заяву недовіря для уряду. Однак ні до одного ні до другого не прийшло.

Офіцири в соймі.

Перед 4. год. прийшло до сойму **коло сто польських офіцирів** а за хвилю явився маршалок Пілсудський, щоби при відкриттю сойму **заступити** недужого шефа уряду, премієра Світальського. Пілсудський пішов до міністерського кабінету а офіцири затрималися в коридорах сойму.

Коли маршалок Дашинський довідався, що в соймі зібралось стільки офіцирів з шаблями, просив їх при помочи соймових урядників, щоби покинули соймовий будинок. Офіцири **не послухали,** тому марш. Дашинський звернувся до міністра внутрішних справ Складковського, щоби він випровадив офіцирів зі сойму, але також без успіху. Тоді соймовий маршалок скликав голови соймових клюбів і повідомив їх, що **соймового засідання не отворить, поки офіцири не вийдуть зі сойму.** Рішення Дашинського одобрили майже всі клюби і про це рішення він повідомив президента республики Мосціцкого.

Розмова двох маршалків.

В 5. год. до канцелярії марш. Дашинського війшов марш. Пілсудський з міністром Складковським і полковником Беком. Вивязалася між ними така розмова:

Марш. Дашинський (вказуючи на ґенерала Складковського і полк. Бека): Може панове полковник і генерал там остануть (вказує на сусідну кімнату). **Марш. Пілсудський:** Ні, ви перекручуєте все, тому я взяв зі собою двох свідків. Я чув, що ви мали їхати до президента, тому я не приходив до вас. Тепер бачу, що ви тут, тож приходжу та хочу вас спитати, навіщо робите ці геци і чи я маю довго ждати на отворення сойму? Що значуть ці геци? **Марш. Дашинський:** Чи те, що тут оці панове? **Марш. Пілс.:** Ні, не це, але те, що ви не отвираєте засідання сойму. Чомуж не отвираєте його? **Марш. Даш.:** Під багнетами, крісами та шаблями не отворю законодатної палати! В соймі є озброєні офіцери. **Марш. Пілс.:** А як це докажете? **Марш. Даш.:** Мені говорили це мої урядовці. **Марш. Пілс.:** Неправду кажуть ваші урядовці. Коли ви цього не хочете, то треба було оголосити це заздалегідь! Ніхто так не робить: перед вузьким входом, де нема оголошення, все товпа мусить зібратися. Навіщо ті дурниці? **Марш. Даш.:** Ви мій гість, тож не хочу з того, що говорите, робити вжитку. **Марш. Пілс.:** З чого? **Марш. Даш.:** Кажете, що я роблю дурниці. **Марш. Пілс.:** Я не гість, але заступник шефа уряду, я тут офіціяльно! **Марш. Даш.:** Я теж офіціяльно. **Марш. Пілс.:** Тому прошу вас держати язик (вдаряє пястуком об стіл) і питаю вас, чи думаєте отворити сесію? **Марш. Даш.:** Під багнетами, револьверами та шаблями не отворю. **Марш. Пілс.:** Це ваше останнє слово? **Марш. Даш.:** Так. **Марш. Пілс.:** Це ваше останнє слово? **Марш. Даш.:** Так. **Марш. Пілс.** Кланяється легко, не подає руки та виходить із кабінету марш. Дашинського. Переходячи другою кімнатою, каже на голос: **А то дурень!**

Так представили в ґазетах цю розмову міністер Складковський і полк. Бек.

Відкриття сойму відложено.

Після такої розмови Пілсудський поїхав до президента Мосціцкого. Незабаром адютант президента привіз марш. Дашинському письмо, в якому Мосціцкий ствердив, що інакше представив справу Дашинський а інакше Пілсудський, і тому президент радить відложити засідання на інший день задля вияснення справи.

Тоді Дашинський скликав знову клюбових голов на нараду, на якій рішено повідомити письменно президента про відложення соймового засідання з тої причини, що поверх сто озброєних офіцирів не послухало дворазового приказу та не вийшли зі сойму.

Відповідь Дашинського.

Тимчасом марш. Дашинський оголосив у ґазетах таку заяву: У відповідь на звіт із розмови, яка відбулася 31. жовтня між марш. Дашинським і марш. Пілсудським, марш. Дашинський заявляє, що реляція п. мін. Складковського та полк. Бека про цю розмову неточна, а місцями просто фальшива. Щодо обиди, яку сказав у другій кімнаті марш. Пілсудський, марш. Дашинський заявляє, що не має в звичаю підслухувати цього, що говорять у другій кімнаті, в сінях або на сходах люди, які кидають його бюро.

Сойм скликано на 5, сенат на 12. ц. м.

На неділю, 3. листопада президент Мосціцкий запросив марш. Дашинського на нараду. На те Дашинський відписав, що на нараду не піде, бо вичитав в ґазетах, що в нараді возьме участь також Пілсудський. Й за старий на те, писав Дашинський, щоб наражатися не так на розмови з марш. Пілсудським, як на дивне переповідання їх в ґазетах. През. Мосціцкий відповів, що Пілсудського не буде і нарада відбулася.

Під впливом през. Мосціцкого марш. Дашинський рішив скликати соймове засідання на вівторок, 5. листопада.

Перше засідання сенату скликано на 12. листопада. Зачувати, що марш. Пілсудський виголосить на цьому засіданню промову в заступстві недужого премієра Світальського.

Дальше загострення.

Непорозуміння між марш. Пілсудським і марш. Дашинським загострилось ще більше наслідком виміни листів між през. Мосціцьким і марш. Дашинським. През. Мосціцкий станув по стороні Пілсудського і звернув у свому листі увагу Дашинському, що його відмову брати участь у нараді в присутности Пілсудського уважає відмовою вияснити події в соймі. Дашинський відповів листовно, що соймові події вияснив президентови в неділю у двогодинній розмові а крім того переслав протокол переслуханя соймової сторожі. Вирівнати перед президентом суперечности з поглядами Пілсудського перешкодив сам Пілсудський своїм публичним представленням подій. Дальше пригадує марш. Дашинський, що на недільній нараді він зазначив, що край домагається внутрішного спокою і ладу, головно з огляду на тяжке господарське положення. Тоді просив він також розвязати сойм або відкликати теперішний уряд. На зазив президента він прийшов, але з марш. Пілсудським поза соймом розмовляти не буде.

Заряджена осторожність.

На спільному засіданню голов соймових клюбів рішено зарядити на перше соймове засідання велику осторожність. Видано всього 25 білетів на ґалерії для публики. Посли і міністри мають входити окремими дверми. Інший вхід призначено для міністерських урядовців і ґазетярів. Крім тих людий ніхто більше не буде в соймовому будинку в часі засідання. Зокрема приказано соймовій сторожі пильнувати порядку в соймі і триматися строго службових приписів.

Рільництво загрожене.

У Варшаві відбувся триденний зїзд хліборобів. На нім стверджено, що рільництву в Польщі грозить катастрофа. Ціни збіжа впали так низько, що корець жита, котрий тому рік коштував 36 зол., тепер продають по 18 зол. і нема купців. В довготерміновім кредиті повний застій, короткотермінового кредиту зовсім нема. Навіть заведення цла на збіжа не викликало найменшої підвишки цін.

І в такім часі розписують побір нової рати т. зв. маєткового податку, опертого на хибних основах і осудженого всіми міністрами скарбу по черзі. Словом — для ратування хліборобства треба величезних зусиль і то скоро, бо інакше не буде кого ратувати.

Гроші чи векслі?

Міністерство скарбу зажадало признати йому в буджеті 1 міліона 100 тисяч на друкування векслевих блянкетів, бо дотеперішний запас уже кінчиться, хоч до кінця буджетового року є ще пять місяців. А це тому, що в Польщі є величезний попит на векслі.

Люди не мають гроший, отже підписують векслі на всі боки і потішаються, що з плаченням векслів „якось то буде“. А коли приходить час платити, показується, що „якось то не є“ і або виставляється новий вексель або допускається до протесту. В одному місяці серпни ц. р. запротестовано понад 450 тисяч векслів на суму поверх 98 міліонів зл.

Не дивниця, що запас векслів так швидко вичерпався і треба чимскорше друкувати нові. Потішають нас, що маємо сталі гроші. Що з того, коли цих гроший ніхто не має. Зате маємо інфляцію векселя, що чимраз більше заступає сьогодня гроші. А це зовсім не вказує на „радість життя“, яка привидужується декому.

Крівавий зїзд.

У Львові скликано на 1. листопада до домівки тов. „Праця“ зїзд делеґатів українських робітничих союзів, щоби вибрати окрему комісію, що має вести організаційну й культурно-освітну працю серед українського робітництва. Перед нарадами вдерлися на салю сельробівці під проводом послів Вальницького і Хама, счинили бучу і почали нищити домівку. За ними прийшла поліція, щоб розігнати збори. Прийшло до бійки, в якій ранено коло 20 сельробівців і 3 поліцаїв. Поліція арештувала кільканайцять осіб.

Робітничі делеґати перенеслися до іншої домівки на довірочну нараду, але й тут явилася поліція і заборонила зїзд.

Які обовязують проценти?

Велика тіснота гроший і брак готівки зложились на те, що попит на гроші є дуже великий і потрібуючі годяться часто навіть на дуже великий процент, щоб тільки їх дістати. Користають з того вірителі, головно жиди, і беруть часто по 4, 5 і більше від ста місячно. Цей лихварський процент є страшним визиском довжників і розминається грубо з приписами закона про лихву. Останній закон з 3. квітня ц. р. підвисшив тільки проценти банкові, значить фінансових підприємств, що займаються банковими інтересами, а то з 12 на 13 прц. річно. Висшого проценту кредитовим установам не вільно брати. Повисший припис не обіймає звороту коштів порта, і стемплевих оплат та не обіймає оборотової провізії на рахунках відкритого кредиту і біжучих, **але вони не можуть** перевисшати чверть процент квартально.

Хто нехтує ці приписи, підлягає карі.

Зима надходить, опал дорож є.

Одно із лих, шо доскулюють тепер найбільше нашому селу, це доріжня опалу. Про причину подорожіння говориться і пишеться всюди, не чувати лишень, щоби покликані чинники занялися цею справою й пробували зарадити лихови.

А тимчасом головний статистичний уряд виказує, що одна тонна (1000 кґ.) дров гуртом коштувала в серпни ц. р. 47 зл.; в місяци вересни коштувала вже 56 зл. — значить, опалове дерево подорожіло за місяць о цілих 9 зл., або майже о 1 зл. на сотнарі.

Дальше довідуємося, що в місяци вересни вивезено з Польщі за границю дерева і державних виробів за 48 міліонів зл. Отже рубають ліси і вивозять у світ, а в краю для своїх подвисшують ціни на дерево. Та коби воно бодай було, а то є цілі повіти, де за ніяку ціну ні дров ні будівельного дерева не дістанеш!

Та сама історія з вуглем, який масово йде за границю і за границею він дешевший ніж у нас.

Вічовий рух.

ДОЛИНЩИНА. 20-го жовтня мало відбутися віче в **Рожнітові**, на якому мали реферувати посли Струтинський і Великанович. Старосто в Долині не позволило на це віче. Тоді посол Великанович поїхав тому до Сворички і до Струтина вижнього. Одначе ані в одній ані в другій громаді командант постерунку з Рожнітова не допустив людей до посла.

Зі Сворички поїхав посол Великанович до Струтина вижнього. З приїздом посла явилися до читальні всі члени читальні і почалася товариська розмова з послом на біжучі господарсько-освітні справи. Не тревало це ані 10 хвилин, як зявився командант постерунку з Рожнітова. Не зважаючи, що це були лиш звичайні недільні сходини членів „Просвіти“ і Кружка „Сільського Господаря“, та що посол, як член обох центральних установ, має право там бути, командант розігнав людей з читальні. Не поміг протест посла, що в читальні не відбувається ніяке віче, тільки чиста ділова розмова.

Українська колеґія в Римі.

В Римі відбулося 28. жовтня ц. р. посвячення угольного каменя під будову греко-католицької колеґії, призначеної для українців. На будову цеї колеґії призначив папа Пій XI. десять міліонів лір. Посвячення довершив станиславівський епископ Хомишин при співучасти інших українських епископів, що прибули на зїзд до Риму. Перемиський епископ Коциловський виголосив промову, а відтак папа приняв ректора і слухачів української колеґії та уділив їм благословення.

Присилайте передплату!

Що коштує армія?

Буджетовий прелімінар міністерства військових справ на рік 1930/31 подає чисельний стан польської армії та видатки на її удержання. Армія, поділена на 30 дивізій, числить тепер 17.905 офіцирів, 32.600 підофіцирів і 210.966 рядовиків. Загальний кошт утримання армії виносить 837 міл. 216 тис. 226 зл. або 25 міліонів більше ніж торік.

Лист з Арґентини.

Хвальна Редакція „Свободи“! Прошу оголосити це моє письмо на пересторогу моїм землякам, щоби не шукали щастя в Арґентині, бо замісць щастя чекає їх тут велике нещастя. Стільки разів писали наші ґазети: не їдьте до Арґентини і взагалі до полудневої Америки, бо тут роботи для вас нема, але бідний нарід не слухає, їде тисячами за море, щоби своє життя запропастити. Розлучуються з батьком і ненькою, покидають жінку, діти, так їм промовили до серця еміграційні агенти, а приїздять сюди, щоби переконатися, що їх ошукали. Шукає такий нещасливий еміґрант роботи місяць, два, а на третий вже не стає йому сили тяжко бідувати. Змордований, виголоджений і знесилений він лягає в степу і чекає смерти. Ніхто йому не поможе на чужині, ніхто доброго слова не скаже. І вмирає всіми опущений, проклинаючи хвилю, в котрій рідний край покинув. І зараз підсувається зсяка гадь, розїдає його тіло і тільки білі кости лишає. А там дома жінка з діточками гроший визирає. Нема кому написати, ні ким переказати, щоб за мужа і за батька псалтирі читати. Вже поліпшив свою долю, перейшов до раю, звідки нема повороту, а дома лишив діти сиротята і жінку вдовою.

Багато наших еміґрантів кінчить в цей спосіб і тому ще раз перестерігаю своїх земляків, щоб не їхали до Арґентини, бо більше звідси не вернуть. **І. Бойків** з Жукова.

НОВИНКИ.

— **Коршми не касують.** В Струтині пов. Долина ще в жовтни 1928 р. перевели голосування в справі заборони продавати алькоголь і хоч за коршмою заявився тільки один громадянин, то влада до тепер цей плебісцит нехтує.

— **Треба платити кошти вязниці.** Міністерство справедливости рішило, що згідно з карним законом особи засуджені на заплату судових коштів мають звернути також кошти утримання у вязниці, хочби слідчий арешт відбували перед 1. липня 1929 р.

— **Замах на поліцію.** В Підгородищу пов. Бібрка кількох людий підійшло в ночи під постерунок поліції і один з них кинув крізь вікно бомбу або якийсь вибуховий матеріял. Вибух вирвав вікно з футриною та ушкодив канцелярійне уладження. Поліція арештувала двох підозрілих людий.

— **Фальшиві гроші.** У Львові та в околичних селах появились фальшиві 2-золотові монети. Поліція ствердила, що якась шайка фальшівників займається відливанням цих монет з олова і пускає їх в обіг головно серед селян.

— **Убивство з причини заведеної любови.** На кінци вул. Потоцького у Львові, майже за містом, найшли 31. жовтня ц. р. вечером трупа лікаря д-ра Ярослава Телішевського, застріленого з револьвера. Поліція викрила, що його застрілила д-рка Марія Мацьків, лікарка зі Львова. Арештована призналася до вини і заявила, що д-р Телішевський був її нареченим, але не хотів з нею женитися. Зводив її довгі літа і вкінці зажадав від неї 5.000 долярів приданого. Коли вона не могла цих гроший роздобути, зірвав з нею. Тоді вона витягнула його на прохід за місто і з пімсти застрілила. Походить з бідної родини і власною працею удержувалася в часі науки.

— **Самовбийство.** В Городку кинулася під потяг 28-літна Зофія Пайонк, урядничка військової команди. Причина невідома.

— **Офіцири стріляються.** В офіцирському касині в Ярославі капітан Шафран, що був зі своєю жінкою, вдарив у лице поручника Новотного. У відповідь на це пор. Новотни добув револьвера і кількома стрілами положив капітана трупом. Поручника арештовано.

— **Огні.** В Підгайчиках пов. Зборів згорів млин разом зі запасами збіжа вартости 90.000 зол. — В Озерянах пов. Борщів згоріли 4 стирти збіжа вартости 60.000 зол. на шкоду посесора Шольца. Огонь був підложений. — В Романові пов. Бібрка згоріла стирта сіна, власність ґр. Потоцького. — На фільварку Острів пов. Львів згоріла стодола, в якій було 700 кіп пшениці. — У Волиці Комаровій пов. Сокаль згоріли чотири стирти збіжа. Тої самої ночи згоріли чотири стирти збіжа в недалекому селі Потуриці.

— **Криваве весілля.** В Башні Горішній пов. Любачів на весіллю у господаря Андрія Короля парубок Іван Тимець пробив ножем Федька Салабая.

— **Велике землетрясення** навістило минулого тижня Румунію і Болгарію. По містах потріскали мури, але жертв у людях нема.

— **З людського побойовища.** В Товщові пов. Львів стрілив хтось крізь вікно господаря Петра Чугая і убив його. — До мешкання мельника Йосифа Коцка в Жураві пов. Жидачів стрілив хтось з кріса і тяжко його ранив. — В Кобаках пов. Косів граничний сторож Суходольський застрілив парубка Михайла Луканюка, стріляючи до парубків, що на нього напали. — В Перкальци пов. Скалат парубки латинники, члени „Стшельца“, убили члена читальні „Просвіти“ парубка Н. Шквиру. Це не перша жертва цих буйних „стшельців“. — В Горпині пов. Камінка Стр. Петро Гарасій застрілив Павла Вільмана.

— **Крадіж на почті.** У Львові відбулася судова розправа проти Катерини Масляк, почтової урядники в Борщовичах, що спроневірила 2.000 зл. з каси свого уряду. Дістала 7 місяців вязниці.

— **Вовки в Радянщині.** В селах московської губернії появилося так багато вовків, що радянська влада вислала проти них цілі відділи міліції. Вовки загрожують аж 36 сіл.

— **Комуністичний самосуд.** На дорозі коло села Маркушево пов. Люблин найшли чоловіка, привязаного до дерева і подіравленого численними кулями. Поліція викрила, що це був комуніст Зайденберґ, якого засудив на смерть партійний суд. В ночи комуністи вивели його силою на дорогу і привязавши до дерева, дали до нього кільканацять стрілів з револьверів.

— **Поворотці з Америки** притягають до себе бандитів, що полюють на доляри. В Лямдарові по відході особового потягу з Варшави до Вильна найшли в ночи кількасот метрів від стації непритомного чоловіка. Показалось, що якісь бандити ограбили вертаючого з Америки еміґранта і викинули його з ваґону.

— **Підчас похорону** в Ґраняно (в Італії) стався нещасливий випадок. Коли люди війшли до кімнати, де була трумна, завалилася підлога і 22 осіб разом з небіщиком впало до пивниці. Спід румовища добули 30 осіб, переважно тяжко ранених.

— **Смерть від сови.** На стриху господаря Павляка в селі Владзімері коло Лодзі загніздилася сова, про що ніхто не знав. Недавно побачила її жінка Павляка смерком і так перелякалася, що захиталась і впала зі сходів на землю. Упадок був нещасливий, бо Павлякова вдарилась головою о камінь і незабаром умерла.

Відділ правної поради.

Веде посол В. Целевич.

ЗАМІТКА: У цьому відділі будемо давати відповіди на запити кожного передплатника „Свободи“. Листовну відповідь одержить лише той передплатник, що пришле почтовий значок за 25 сотиків.

Чи каса хорих може домагатися від громади, щоби вона обезпечила громадських службовців?

В засаді, на основі постанов закону з дня 19. травня 1920 р. про обовязкове обезпечення на випадок хороби, громада має обовязок обезпечувати своїх службовців. Лише тоді, коли громадський службовець, як нічний сторож, оглядач худоби, є рільником чи торговцем а громадську службу виконує як побічне занятя і побирає дуже малу винагороду, не має він права домагатися обезпечення. Коли заряди кас хорих домагаються обезпечення таких осіб, то громадські зверхники не мають обовязку їх слухати.

Хто покриває кошти лікування?

Питання: Одна жінка мала сталe місце замешкання в місті а лише часово перебувала в сільській громаді. Вона збожеволіла і її приміщено в домі для божевільних. Хто покриває кошта її лікування: мійська чи сільська громада?

Відповідь: Кошти лікування покриває мійська громада на основі закону з 29. березня 1926 р. Лише в тому випадку, коли хора мешкала за час останніх три роки перед хоробою що найменше без перерви 1 рік в сільській громаді, кошти лікування покриває сільська громада.

Хто покриває кошти суспільної опіки знайденої дитини?

Коли батько і мати дитини є невідомі, покриває кошти виховання дитини та громада, в якій дитину знайдено, а то на основі арт. 10. закону з 16. серпня 1923 р.

Громади не мають права побирати оплат за замельдування.

На основі розпорядку президента з 16. березня 1928 р. про евіденцію і контролю населення, кождий приїзджаючий до громади і виїзджаючий з неї має обовязок мельдуватися і вимельдуватися в громадському уряді. Деякі громади побирають за це оплати. Таке поступовання є протизаконне і покривджені повинні виносити в тій справі зажалення до старосства.

З господарської практики.

Треба змінити господарку.

Всі европейські держави мали цього року добрий врожай і збіже станіло, бо дотеперішні споживачі наших рільних продуктів мають досить свого збіжа, а в додатку заступає їх збіже американське. Коли так, то мусимо змінити цілковито нашу рільну господарку. Збіже маємо тане, але мясо і набіл тримається доброї ціни, хоч і не такої, як повинно бути. Добра ціна є головно для гандлярів худоби і різників. Але все таки ліпше нині продавати худобу ніж збіже, бо на худобі можна бодай трохи заробити, а на збіжу зовсім ні. Нинішні ціни збіжа не звертають навіть коштів продукції.

Отже щоб ратуватись, хлібороби мусять перейти від збіжевої господарки до годівельної. Збіжа управляти повинні лише стільки, скільки треба його до виживлення родини та на пашу для худобини. Маючи під достатком паші, можемо лишити на зиму більше число безрог і коров, а як будемо добре їх кормити, відібемо собі страти, а в додатку на весну дістанемо більше природного гною й обійдемось без навозів штучних, що дорого коштують і дають меншу користь, бо приноровлення до ріжних родів нашої землі вимагає довголітної практики. Перш усього треба давати як найбільше отрубів коровам, а відібравши сметанку з молока, докормлювати худим молоком безрогри. При дбалости можна виплекати величаві штуки, які принесуть добрі гроші господареви.

Хто так зачне господарити, витворить собі багато гною, а на другий рік буде мати знаменитий врожай і живий інвентар, який все в добрій ціні. Сього року буде вже трудно, бо забракне гроший на податки і щоденні потреби. Але на будуче воно вийде на добро, треба тілки дбалости, праці та обчислити, що краще поплачує. А як хто приступає до такої зміни господарки, то нехай памятає, що худобина потребує на зиму теплого хліва і світла. В зимних хлівах і гній псується і худоба на замерзлім гною більше паші потрібує і корови молока не дають.

Все те стара історія, про неї вже нераз писалося і говорилося, але нині вона знову на часі і наші господарі повинні з того скористати.

Господар.

Вистава української книжки.

Культурно-освітні установи в Коломиї, що мають своїм завданням ширити народню освіту на всіх ділянках життя українського народу, створили комітет, що приступив до уладження **вистави української книжки** в днях 17.—21. листопада ц. р. в Народньому Домі, в **Коломиї.** Вистава поставить перед очи громадянства весь книжковий дорібок українських земель без огляду на кордони, отже Радянської України, Галичини, Буковини і Закарпаття. Будуть виставлені також українські видавництва з чужих країв.

Про значіння такої вистави розводитися багато не треба. У виставлених книжках знайде кождий українець відповідь на всі життеві питання, а неодна книжка підтримає його на дусі в часі зневіри і вкаже йому шлях до кращої долі.

Велику вагу буде мати вистава книжки для нашого села, що не має змоги слідити за розвоєм господарської літератури.

В часі страшного лихоліття громадським обовязком кождого українця оглянути цей доробок цілого українського народу та побачити цю мирну зброю, якою культурні народи здобувають собі право на краще життя в світі.

Комітет вистави має надію, що праця його не піде на марне та що все українське громадянство, починаючи гуцулом легінем з карпатських верховин а кінчаючи самою Коломиєю, масово відвідає отсю виставу книжки. Зокрема звертається він до наших читалень, кооператив, Лугів, Соколів, кружків „Сільського Господаря“ та інших українських установ, щоб зорганізували збірні прогульки на виставу та щоб не було по наших селах і містах свідомого українця і свідомої українки, котрі не оглянули би вистави української книжки.

Рівночасно з виставою буде продаж книжок по знижених цінах.

З нагоди відкриття вистави відбудеться того самого дня вечером Свято Книжки.

Комітет.

Нові книжки і видання.

Історичного Календаря Альманаха „Червоної Калини“ другий наклад по конфіскаті вже появився в продажі. Цей, один з кращих наших календарів, що вже від давна має великий попит серед широких кругів читаючого громадянства і тим разом буде мабуть розхоплений. Минулого року Видавництво „Червона Калина“ випустило на протязі одного місяця аж три наклади цього календаря. Зміст Календаря Альманаха „Червоної Калини“ на 1930 рік дійсно цікавий і гарно підібраний, багато історичних матеріялів та ілюстрацій, а літературна сторінка може вдоволити і найвибагливішого читача.

„Літопис Червоної Калини“ спізнився дещо, не з вини видавництва та редакції, і вийшов другим накладом по конфіскаті дня 30. жовтня. В журналі поміщено дуже цікаві статі на теми історично-побутові та оригінальні світлини з воєнних часів. Хоча багато цікавого ілюстративного та літературного матеріялу відпало цим разом, всеж таки журнал представляється на загал гарно та заповідається як найкраще на майбутнє.

Видавництво розіслало це перше число „Літопису“ на адреси читачів майже усіх українських часописів з просьбою передплатити до кінця року (зол. 3.50 за три місяці) або принайменше вислати належкість за вислане число зол. 1.20, щоби Видавництво бодай в части могло покрити великі втрати, що повстали наслідком видання другого накладу по конфіскаті.

Останні вісти.

Відложення соймової сесії.

Засідання польського сойму, скликане на 5. листопада, не відбулося. Голова міністрів Світальський явився особисто в соймі і передав маршалкови Дашинському зарядження президента держави Мосьціцкого, яким відложено засідання сойму на 30 днів. Так само відложено засідання сенату.

Дописи.

СВОРИЧІВ, ПОВ. ДОЛИНА. **Село організується.** В Сворирічві населення убоге і має великі шкоди кожного року від виливу трьох рік, які є в громаді. Підчас соймових виборів 700 голосів було там за одинкою, а лише 98 за народньою листою. Одинкарі знали їх тоді, і багато обіцяли, бо треба було голосів на час виборів. А потім забули. Досі нічого не зроблено в справі регуляції потоків, а також не відбудовано шкільного будинку, який згорів підчас війни. Але є в селі одиниці незатроені хрунівством і завдяки їм в Сворирічві розвивається гарно споживча кооператива і організується молочарська Спілка. Треба ствердити, що так в Сворочові як і в сусідньому Струтині вижнім селяне самі ведуть просвітянську працю без якоїнебудь помочі з боку. Місцеві священики, які заразилися москвофільством, не лише тої роботи не піддержують, але ще їй перешкаджають.

Ціни у Львові.

Збіже. Пшениця двірська 39·75, селянська 36, жито 24 ячмінь 21·75, овес 23·—, сіно 9—12, околоти 10 - 12.

Худоба. Міська центральна торговиця платить за 1 кґ. живої ваги: Воли I ґат. 1·55—1·65, II ґат. 1·40—1·50 корови I ґат. 1·50—1·60, II ґат. 1·40—1·50, III 0·90—1·00 ялівки I ґат. 1·50—1·65, II ґат. 1·25—1·35, телята 1·70—1·90

Набіл. Маслосоюз продає: Масло десерове 6·20, 6·00 кухонне 5·00, сир звичайний 1·60, бриндзя 6·00, сметана 2·00, молоко 0·40, яйце 0·22, мід 3·20.

ГРОШІ. Доляр амер. 8·88, канад. 8·80, чеська корона 0·26, австр. шілінґ ·25, лей 0·05, франц. франк 0·34 фунт штерл. 43·50, червонець 17·50.

ОГОЛОШЕННЯ.

Видає Спілка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.